דכל גריוא דבעינא. נאיזה מדה שאראה לקח: **חפייה כופרא.** זיפתו מבחוץ כדי שיחזיק החטים: **ליכיל לי.** יחוד לי: **דרשינא בך.** כלומר שאתה חייב לי: **שקינא חמרא בריקודא דאבוך.** שאניך ירקד: **ובקירקני דאמך.** במזיגתה שאמך תמזוג לי הכוס: **מאי טועבה.** עשו שמיכה: **תרמי לי נטלא.** תמזוג לי הכוס כמו אנטל: **טועה אתה בה.** כלומר שמניח את אשתו של היתר ותפס זו של זנות: [1]**כי עניינא קמא.** תיתי דביתכי תירמי לי ולדידיה א"ל קוס רקוד לי: [**מאי הכל.** דכתיב] ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא (ויקרא יח): **וכי תכלין יש בה.** כלומר יש בביאה זו טעם מבאחרות שמנחת בעלה ורבעתה לבהמה: **זו מאי היא.** ומפרש ביבמות (דף נ:) באיש הבא על נשים הרבה וכן אשה שנבעלה לאנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהם נתעברה והולידה בת נמצא אב נושא את בתו ואת נושא את אחותו על זה נאמר ומלאה הארץ זימה[1] כלומר זו מה היא שאין אדם יודע אותה אשה שהוא נושא אם מותרת לו אם לאו: **לא יכיל כן אלעשה למיסבל.** אותו זילותא של רבי לפי שהיה עשיר גדול ולא היה יכול לראות דבר של זילותא מחמיו: **מאי כן אלעשה.** כלומר מיון דהוה עשיר: **ספורה יחידתא.** שאין כמותה: [2]**פיזר מעותיו.** שהיה נותן ממון גדול לספר שהיה מספר לו כתגלחת של כ"ג: **הרמונה קרא קרקוזאי.** דלועין של אותו מקום שאינן מתבשלין לעולם יפה: **הטמונה ברמץ.** [3]עפר של גחלים דלאו מבשיל הוא: **כלאים עם דלעת הרמונה.** אלמא דהרמונה לאו טמונה ברמץ אלא אם מקום הוא ומין זרעים הוא: **מתני' ממעשה רחתא.** היינו דבר שנגמר ביאולו בקדירה ואינו אלא מחמשת המינין לאפוקי דבר שאין גמר ביאולו בקדירה על שמבשלין אותו באילפס: **כל הנעשה בקדירה.** אפילו מבושל באילפס אסור: **גמ' ביורד באילפס שכבר כו'.** הואיל וקודם שמניחו באילפס מבשלו בקדירה והדר מניחו באילפס כן היה מנהגן והוי יורד לקדירה ולפיכך אסור: **מן היורד באילפס מותר ביורד לקדירה.** קודם שירד לאילפס: **מן הנעשה בקדירה.** לגמרי כל ביאולו שאינו יורד לאילפס כלל: **מותר בנעשה באילפס.** אע"פ שהיה קודם לכן בקדירה: **מותר בנעשה בקדירה.** בנגמר בקדירה:

מתני'

דיקולא רבה. סל גדול: **חפייה בכופרא.** טח אותו בזפת כדי שלא יצאו החטים מתוך נקבי הסל: **וסחפיה על רישיה.** הפכו על ראשו: **ליכיל לי מר.** יחדוד: **חטים דרשינא.** שהלויתיך. ולבדיקותא קאמר: **כרקודא דאבוך.** שירקד אביך לפני כשאתה: **ובקירקני דאמך.** שתהא אמך מקרקרת ומזמרת: **מאי טועבה.** דכתיב גבי משכב זכור: **נטלא.** כלי קטן: **טועה אתה בה.** שמניח משכבי אשה והולך אצל זכר: **מאי הכל.** דכתיב גבי אשה הנרבעת לבהמה: **תכלין יש בה.** נתמיה: **מאי שניא הדא ביאה מכולהו ביאות.** כלומר היאך מנחת בן מינה לילך אצל הבהמה: **זו מה היא.** לשון ספק שאין ידוע ממי היא מתעברת: **ספורתא יחידתא.** תספורת נאה: **בלד עקרו של זה.** מצמצם היה שלא יעלה אחד מן השערות על חבירו: **קרקוזאי.** על שם מקומן: **דלעת הרמיה היא דלעת המצרית.** כלומר זו היא דלעת המצרית: **והיא כלאים עם הרמונה.** אלמא לאו טמונה ברמץ קאמר אלא מין דלעת היא שנקראת רמונה: **מתני' הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא במעשה רחתא.** מפרש בירושלמי[1] איזהו מעשה רחתא כגון חילקא טרגין וטסי סלת ואורז זריד וערסן והיינו דקאמר אינו אסור אלא ממעשה רחתא ונקראת רחתא על שם שנרוך להרתיח ולבשל הרבה: **גמ' שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאילפס.** כך היה דרכן במעשה אילפס שהיו מרתיחין אותו בקדרה רתיחה קלה: **מן היורד לאילפס מותר ביורד לקדרה.** קמ"ל דלא תימא כל שהרתיחו אותו רתיחה קלה כמו שירד לאילפס יורד לאילפס מיקרי מפני שהוא מוכן לכך אע"פ שעדיין לא ירד קמ"ל דלא. כך נראה בעיני: **מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באילפס.** משום דנעשה גמר עשיה משמע ומשום הכי מותר בנעשה באילפס אף על פי שכבר ירד לקדרה משום דמ"מ גמר עשייתו לא היה בקדרה: **מן הנעשה באילפס מותר בנעשה בקדרה.** כלומר אף על פי שאחר מכן הורידו באילפס שרי כיון דגמר עשייתו בקדרה היה. כך נראה בעיני: **הנודר מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת.** דסתם יורד לתנור משמע פת. ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור:

מתני'

דכל גריוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא רבה חפייה כופרא וסחפיה על רישיה ואזל ואמר ליה ליכיל לי מר ארבעין גריוי חיטי דרשינא בך אחוך רבי א"ל לאו אזהרתך דלא תבדחן א"ל חיטי דרשינא קא נסיבנא א"ל בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא בריקודא דאבוך ובקירקני דאמך בן אלעשה חתניה דרבי הוה ועשיר גדול הוה אזמניה לבי הילולא דרבי שמעון ברבי א"ל בר קפרא לרבי מאי [1]תועבה כל דא"ל רבי דהכין הוא תועבה פרכה בר קפרא א"ל פרשיה את א"ל תיתי דביתכי תירמי לי נטלא אתת רמיא ליה א"ל לר' קום רקוד לי דאימר לך הכי אמר רחמנא תועבה אתה בה לכסא אחרינא א"ל מאי [2]תבל א"ל כי עניינא קדמאה א"ל עיביד לי דאומר לך עבד אמר ליה תבל הוא תבלין יש בה מי שניא הדא ביאה מן כולהון ביאות אמר ליה ומאי [3]זימה אמר ליה עיביד כי עניינא קדמאה עבד ואמר ליה [4]זו מה היא לא יכיל בן אלעשה למיסבל קם ונפק הוא ואינתתיה מתמן מאי בן אלעשה דתניא [5]לא לחנם פיזר בן אלעשה את מעותיו אלא להראות בהן תספורת של כ"ג דכתיב [6]כסום יכסמו את ראשיהם תנא כעין לולינית מאי לולינית א"ר יהודה תספרתא יחידתא היכי דמי אמר רבא [7]ראשו של זה בצד עיקרו של זה והיינו תספורת של כהן גדול: ובדלעת הרמוצה: מאי דלעת הרמוצה אמר שמואל קרא קרקוזאי רב אשי אמר דלעת הטמונה ברמץ איתיביה רבינא לרב אשי [8]רבי נחמיה אומר דלעת ארמית היא דלעת המצרית כלאים עם היונית כלאים עם הרמוצה תיובתא: **מתני'** [9] [2]הנודר ממעשה קדרה אין אסור אלא ממעשה רתחתא אמר קונם היורד לקדרה [10] שאני טועם אסור בכל הנעשה בקדרה: **גמ'** תניא [11]הנודר מן היורד לקדרה אסור ביורד לאלפס שכבר ירד לקדרה קודם שיורד לאלפס מן היורד לאלפס מותר ביורד לקדרה מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באלפס מן הנעשה באלפס מותר בנעשה בקדרה [3]הנודר מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשים בתנור:

מתני'

תוספות

שחייה כופ"א. טח בכופרא: דיקולא. סל גדול: דרשינא בך. שהלויתיך ומילי דבדיחותא היה אומר: בקרקודא דאבוך ובקורקני דאמך. כמו מרקדים ערפי"ד: טועה אתה בה. שמניחן נשותיהן והולכן אצל משכב זכור: תבלין יש. בביאה זו משניא הלא ביאה מכל ביאות: קרי קרקוזאי. דלועין של אותו מקום שאינו בכלל מבשיל: דלעת הטמונה ברמץ. אינו בכלל מבשיל: כלאים. מכלל דהרמונה לא הוי טמונה ברמץ אלא על שם מקום הוא: הנודר ממעשה קדירה אינו אסור אלא במעשה רתחתא. דבר שנגמרה בקדירה ואין אסור [אלא] בדבר שנגמר בו: באילפס אסור בכל המבשל בקדירה ואפילו גמרו באילפס: **תנא** הנודר מן היורד בקדרה אסור ביורד **לאילפס.** אחר שירד לקדירה דיורד לקדירה משמע שירד תחלה לקדירה: מן היורד [לאילפס] מותר ביורד לקדירה. תחילה אע"פ שנגמר באילפס דיורד לעולם משמע על שם התחלת ירידתו ולא על שם סופו: מן הנעשה בקדירה. משמע הנגמר הלכך מותר היורד לקדירה תחלה ונגמר באילפס: מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת. דלא איקרי יורד בתנור אלא פת בלבד: כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור. ל"ע דמשמע דהחילוק בין יורד למעשה ואמאי תנא כל מעשה א"כ בריש ליתני כל יורד:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל"ז:
ו ב ג מיי' פ"ט מהל' מלכים הל"ז טוש"ע יו"ד סי' רי"ז סעי' ב:

הגהות הב"ח

(א) משנה שאיני טועם:

פירוש הרא"ש

דיקולא רבה וחפייה כופרא. לקח סל גדול וחפהו בזפת: ליכיל לי מר. יחדוד: בריקודא דאבוך ובקירקני דאבוך. שתהא אמך מרקדת לפני ומזגין מכורכר: תרמי לי נטלא. ממזוג לי הכוס: טועה אתה בה. שמניחן אחר נשותיהן והולכין אחר משכב זכור: תבלין יש בה. נעמה עליו ביאה מגונה של בהמה: בפום יכסמו את ראשיהם. כיומתא הזה שראשו של זה בצד עיקרו של זה וכ"ג מיירי מדמתיב בקרא ויין לא ישתו כל כהן מכלל דהך לאו בכל כהן מיירי ועוד דבריש מתני' ואשה לא יגלחו והייני בשאר כהנים: קרא קרקוזאי. דלועין של אותו מקום: ובדלעת הרמוצה. דלעת הטמונה ברמץ כל דלעת הטמונה ברמץ נקרא דלעת הרמולה: כלאים עם הרמוצה. אלמא מין בפני עצמו הנקרא כן על שם שמאותן המינין רגילין לטמון ברמץ אבל שאר מיני דלועין אינם נקראים כך אפי' אם טומנין אותן ברמץ: (מתני') שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאילפס. שמבשלין אותו קצת תחילה קודם שמטגנין אותו באילפס: מן היורד באילפס מותר ביורד לקדרה. כי היורד לקדרה אין דרך לתתו באילפס ויש מפרש אפי' אם אחר כך נתנוהו באילפס כיון שירד תחלה לקדרה כי היורד לאילפס משמע שתחלת ירידתו לאילפס: מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באילפס. אע"פ שירד לקדרה תחלה כי הנעשה בקדרה משמע שנגמר בקדרה: מותר בנעשה בקדרה. אפילו ירד לאילפס תחלה:

מתני' מן הכבוש אין אסור אלא מן הכבוש של ירק. משום דכיון דאמר הכבוש משמע הידוע ופתמא דירק הוא: **כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושין.** דכיון שהזכירו בלא ה"א הידיעה כל כבוש במשמע. ודקתני שאני טועם לאו משום דאי לא אמר שאני טועם לא מיתסר בכל הכבושים דודאי כיון דאמר כבוש מיתסר בכולהו אלא לרבותא נקטיה דאפי' אמר שאני טועם אי אמר כבוש אין ואי לא לא. וכולה מתני' כבי האי גונא מפרשא בריש הלכי דמשמע הידוע ובסיפא גלוי דמשמע כל גלוי בריש המליח דמשמע הידוע ובסיפא מלוח דמשמע כל המלוחים. ואית דמפרשי דלא הוי הפרשה דמתני' בין הכבוש לכבוש אלא סיפא דקתני בכל הכבושין משום דקאמר שאני טועם הוא ובכי האי גוונא נמי באינך כולהו: ירושלמי[1] הוון בעי מימר מלוח לעולם הא לשעה לא אמר ר' יודן מן מה דתניגין[2] הרי עלי כבשר מליח וכיון נסך הדא אמרן מלוח לשעה מלוח הוא:

גמ' דכבוש מאי דשלוק מאי וכו'. לפי פירוש הראשון שפירשתי במשנתינו שעיקר החילוק הוא אם הזכירו בשם הידיעה אם לאו הכא הכי מיבעיא ליה כי אמר דכבוש דשלוק בדל"ת אי משמע הידוע או לא. ולפי פירוש אחרון שפירשנו לאיסורא דמתני' משום שאני טועם הוא הכא מספקא ליה אי אמר כבוש בלא שאני טועם היכי משמע. וסלקא בעיין בתיקו ולחומרא: **מתני' דג דגיס שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים.** משום דאמר תרי ליתני דג דגיס דדג משמע גדול משום דנמכר בפני עצמו ודגיס משמע קטנים לפי שאין נמכרים אלא ביחד: **ומותר בטרית טרופה ובציר ובמוריים.** טרית טרופה דג גדול טרוף דק דק ומשום הכי תרי משום דדג דגיס שלמים משמע ולא טרופים וכל שכן שמותר בציר של דגיס שהוא שומן היולא מהן וקרבי דגיס מעורבים בו וכל שכן שמותר במוריים שהוא שמנו של דג בלבד וזו ולא"ל לומר זו קתני: **הנודר מן הלחנה אסור בטרית טרופה.** לחנה דגיס קטנים הרבה מלוחים ויש מהם טרופין אלא שרובן שלמים וקתני לכיון שיש מהן טרופין אסור בטרית טרופה. ומיהו בציר ומוריים מותר לפי שאין בהן תחיכות של דג אלא שמנו וקרביו: **הנודר מן טרית טרופה מותר בציר ובמוריים.** נ"ל דלא שייך למיתני הכא לא אסור בלחנה ולא מותר בה משום דבמקלתה מותר ובמקלתה אסור דכיון דבלחנה איכא שלמים וטרופים בשלמים שרי בטרופים אסור ומשום הכי לא תני הכא לחנה כלל. ומותר בציר ובמוריים איצטריכא ליה למיתני דס"ד אמינא כיון דנדר מטרית שהיא טרופה דק דק יאסר אף בציר ומוריים קמ"ל: **גמ' דג שאני טועם אסור בגדולים.** משום דדג גדול משמע שנמכר בפני עצמו. ובירושלמי [פ"ו ה"ג] מפרש דכל דג שהוא פחות מליטרא קטן מיקרי. ומיהו בכגון זה הכל לפי המקומות: **דג דגה שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים.** דלא תימא מהדר הוא דקא הדר ביה דמעיקרא דנעי מיסר נפשיה בגדולים אמר דג ובסוף הדר ביה ואמר דגה קמ"ל דלא אמר הכי אלא מכולהו אסר נפשיה: **דילמא פלעיה דג גדול וכלעיה דג קטן.** ואע"ג דההוא נמי דבלעיה בסוף גדול מליטרא היה נקרא קטן בערך הראשון: **אלא והדגה אשר ביאור מפה קטנים מפו גדולים לא מפו.** בתמיה. והא כיון שהיאור נהפך לדם ודאי מתו [להו] בין גדולים בין קטנים: **אמר הרי עלי ליחין מאי.** מי מיתסר בציר ובמוריים או לא דמשום הכי מיקרו דגיס קטנים כבושין לחנה מפני שהציר היולא מהן ריחו נודף מלשון ותעל לחנתו [יואל ב] ומיבעיא ליה אי אמר ליחין דמשמע רבויא אי משמעו ביה נמי ציר ומוריים או לא: **מתני' הנודר מן החלב מותר בקוס.** קוס היינו מיס היולאין מן החלב וקורין לו סיר"ו: **ר' יוסי אוסר.** בגמרא [נב:] מפרש טעמא: **מן הקוס מותר בחלב.** לפוס ליתא דתמני' משמע דר' יוסי נמי מודה בהא ומיהו [3]בברייתא בגמרא פליג: **הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין טפילה.** דלא תימא מפני שרוב הגבינות מלוחות הן קתמא מלוחה משמע קא משמע לן:

מותר

מתני' [4]מן הכבוש אין אסור אלא מן הכבוש של ירק כבוש [5] שאני טועם אסור בכל הכבושים מן השלוק אינו אסור אלא מן השלוק של בשר שלוק שאני טועם אסור בכל השלוקים: **גמ'** א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי אמר דכביש מאי דשליק מאי דצלי מאי דמליח מאי היכין משמע תיבעי: **מתני'** מן הצלי אין אסור אלא מן הצלי של בשר דברי ר' יהודה צלי שאני טועם אסור בכל הצלויים [2]מן המליח אין אסור אלא מן המליח של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחים [6]דג [3]דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין מלוחים בין תפלים בין חיים בין מבושלים ומותר בטרית טרופה ובציר [3] הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה ומותר בציר ובמוריים הנודר מטרית טרופה [3]אסור בציר ובמוריים: **גמ'** תניא[1] רבי שמעון בן אלעזר אומר דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגה שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים אמר ליה רב פפא לאביי ממאי דדג שאני טועם גדול הוא דכתיב [1]וימן י"י דג גדול לבלוע את יונה והכתיב [2]ויתפלל יונה אל י"י אלהיו ממעי הדגה הא לא קשיא דלמא פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן אלא [3]והדגה אשר ביאור מתה קטנים מתו גדולים לא מתו אלא דגה משמע גדולים ומשמע קטנים [7]ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: הנודר מן הצחנה כו': אמר ליה רבינא לרב אשי אמר הרי עלי ציחין מאי תיבעי: **מתני'** [8]הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר [9]מן הקום מותר בחלב אבא שאול אומר [10]הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה [11]וטפלה הנודר מן הבשר

מותר

מתני' אינו אסור אלא כבכוש של ירק. דקתם כבוש ירק הוא אבל אמר כבוש שאני טועם הואיל ואמר כי האי לישנא אסור בכל הכבושין. וה"ה בכל הנך אם אמר בשלוק סתם אינו אסור כו' דסתם שלוק שלהן אינו אלא בשר ודעתיה לא הוי אלא בשר דדרכו להתבשל ולהשלק: **גמ' אמר קושם דכבוש עלי או דשליק עלי מאי.** מי אמרינן דכבוש דמי כמ"ד הכבוש או דילמא דמי כמאן דאמר כבוש שאני טועם ואסור בכל הכבושין: **תיבעי.** כלומר תיקו: **מתני' דג דגיס שאני טועם.** דג משמע גדול דגיס משמע קטנים וכיון דאמר שניהם אסור בהן בין גדולים בין קטנים: **ומותר בטרית טרופה.** דג ששמו טרית ומוכרין אותו בחתיכות אלא נדר אלא מדג הנמכר שלם: **ובציר.** שעושין מקרבי דגיס וכל שכן במוריים שאין עושין אותו אלא משומן של דגים: **אסור בציר ובמוריים.** דהני בכלל טרופין היינו: **גמ' הלך אחר לשון בני אדם.** שקורין דג לגדול ודגה לקטנים להכי כי אמר דג מותר בקטנים וכי אמר דגה אסור בקטנים וכי אמר דג דגה אסור בשניהם: **אמר הרי עלי ליחין.** מי אמר דמדגים ממש קאמר ולא מדבר אחר או דילמא דמי כמאן דאמר מן הלחנה: **מתני'** [1]**מן הקום.** משג"א היינו נסיוני דחלבא דקום אינו בכלל חלב: **אוסר.** [2] דקא סבר יש בו לחלות חלב והוי בכלל חלב: **מן הקום מותר בחלב.** דבדרי הכל דחלב אינו בכלל קוס:

מותר

ז א מיי' פ"ט מהל' נדרים הל"ג טוש"ע יו"ד סי' רי"ח סעי' ג:
[ב מיי' שם הל' ב טוש"ע שם:]
ח ג מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' יב:
ט ד ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' יא:

תוספות

קונם מן הכבוש. שאמר קונם כבוש עלי אינו אסור אלא בכבוש של ירק דתתם כבוש משמע כבוש של ירק אבל לא כבוש שאני טועם כיון שאמר שאני טועם אסור בכל הכבושים: מן השלוק. פתמא הוי של ירק: לכבוש מאי. פירוש אם אמר קונם לכבוש עלי מאי דתתם כבוש דמי ואינו אסור אלא בכבוש ירק או דילמא כשאני טועם דמי ואסור בכל הכבושי': מן הצלי. פתמא הוי בבשר: מן המליח. פתם מליח הוי דג מליח: דג דגיס שאני טועם. פירוש דג או דגיס ורבי שמעון דאמר בגמרא דג גדולים משמע פליג אהא ור"א דג ודגיס דאמר לתרוייהו: בטרית טרופה. מין דג גדול שמותכין וטורפין אותו ולא מיקרי לא דג ולא דגיס אלא ים לחם שם בפני עצמם: טרית. טוניי"א בלע"ז ור"מ שלכך מותר בטרית שלא נתכוון אלא בדגים שלמים: ומותר בציר. אע"פ שדגיס מעורבין בו וא"ל לומר מוריים שאין בו אלא שומן דגים: הנודר מן הצחנה. דגים טרופים כדאמר בע"ז (דף מ.) וכסנהדרין (דף מט.) מוציי ומחנתא טעים ופרים לבו וי"מ דגים קטנים ולפי שהטרית המוכה בחתיכות קטנות הוי בכלל צחנה: ומותר בציר ובמוריים. דאין ניכר בהם ממשות הדגים ולא נתכוון אלא לממשות הדגים: הנודר בטרית טרופה אסור בציר ובמוריים. טרופה ואין טרופה גדולה מזה שאין בהם רק ליחלוחית הדג ושומנו: **תניא** ר' שמעון אומר דג שאני טועם אסור בדג גדול. דדג משמע דג גדול כדכתיב ויימן ה' דג גדול: דג דגה. פירוש שאמר שניהן בין גדולין בין קטנים משמע מייתור הלשון: כמעי הדגה וכו' בגדרים הלך אחר לשון בני אדם. וקורין לקטנים דגה: הרי עלי ליחין. כיון דאמר לשון זה משמע לחנתא זו דוקא ומותר בטרית טרופה או דלמא כנודר מן הלחנה ואסור בטרית: ומותר בקוס. מי חלב דהואיל ופסולת חלב הוא אינו בכלל חלב ורבי יוסי אוסר דפסולת חלב הוי בכלל חלב: קוס. מי חלב שקורין משג"א ורבי יוסי סבר דקוס בכלל חלב וכן חלב בכלל קוס וי"מ הטרוף בקוס מותר בחלב לדברי הכל: הנודר מן הגבינה אסור בין מלוחה בין תפילה. ואע"ג דלא אלא מינשי אלא מלוחה: הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה. אע"ג שיש בו טעם בשר ואע"ג דקיפה הוי בשר שנקפה בשולי הקדירה דלא קרי אינשי בשר אלא תתיכות בשר שהן בעין: [1]ר' יהודה אומר. דסבר היא ועטמה: בשר מותר ברוטב. לכאורה משמע דמותר בשר להחליף ולמכור וכן בנודר מן הענבים ומן התאנים שאינו מתכוין לאסור עצמו בהנאת מין כשהוא מזכיר אבל כשאמר קונם בשר זה עלי אסור אפילו בהנאה וכי ההיא דקונם פירות הלא עלי לאסור במילופיהן:

תורה אור השלם

1. וּמִמְּעֵי הַדָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשֶׁת לֵילוֹת:
יונה ב א
2. וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל יְיָ אֱלֹהָיו מִמְּעֵי הַדָּגָה:
יונה ב ב
3. וְהַדָּגָה אֲשֶׁר בִּיאֹר מֻתָּה וּיְבֵאֹשׁ הַיְאֹר וְלֹא יָכְלוּ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מַיִם מִן הַיְאֹר וַיְהִי הַדָּם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם:
שמות ז כא

הגהות הב"ח

(א) במשנה שאינו טועם כל"ל וכן בכל העמוד: (ב) שם בטרית טרופה ובציר ובמוריים הנודר: (ג) רש"י ד"ה אוסר דקסבר יש בו:

לעזי רש"י

משג"א [מישג"א] מי-גבינה. נסיוב החלב.

מוסף רש"י

אסור בציר ובמוריים. דהני דגיים טרופין הוו (ראמ"ה בשמו).

פירוש הרא"ש

מתני' אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק. דסתם כבוש הוא של ירק: כבוש שאני טועם בו'. דכיון דאמר שאני טועם וכן שלוק אלי מלוח: גמ' דכביש מאי דשליק מאי. כלומר כ) כבוש דמי או כלומר שאני טועם ולאיתך פירושא מי מי ככבוש או הכבוש: מתני' דג דגים שאני טועם. או דג או דגיס ופליגא אדר' שמעון דאמר בגמרא דדג דוקא גדול משמע וי"מ כשאמר שניהם דג משמע גדול ודגים קטנים ול"נ דבדגים לחודיה קני דמשמע כל מיני דגים: ומותר בטרית טרופה. דג גדול וחותכים אותו לחתיכות ויש לו סם בפני עצמו ואינו בכלל דג ולא בכלל דגים אי נמי לא היה דעתו כי אם על דגים הנמכרים שלמים: ובציר. אע"ג דקרבי דגים מעורבים בו: והצחנה. תענוגת מיני דגים טרופים נקרא לחנה כדאיתא בע"ז (ד' מ.) ההיא לחנתא דלחנתא ובסנהדרין (ד' מט.) אפי' לחנתא טעים ופרים לבו. וטרית הוי בכלל לחנה: ומותר בציר ובמוריים. כיון דאין עיקר ממשות הדג מעורב בהם: הנודר מטרית טרופה אסור בציר ומוריים. כיון שהזכיר טרופה מכל דבר שמעורב בו ממין הדג משמע: גמ' ובפ"עו דג קטן. כנגד הראשון היה קטן: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. וקרגלין לקרוא לקטנים דגה ולגדולים דג: ציחין מאי. מי הוי כלחנה ומותר בציר ומוריים או הוי כטרית טרופה ואסור בציר ובמוריים: מתני' מן החלב מותר בקום. היינו נסיוני דחלבא ונקרא קוס לפי שעל ידי שמעמידין החלב הוא נפרד לגד אחר: רבי יוסי אוסר. קא סלקא דעתיה דפסולת כל דבר הוי בכלל שמו הראשון: בין מלוחה בין טפילה [צ"ל תפלה]. דלא תימא הגבינה המיוחדת שבגבינה משמע ואין דרך לאכלה בלא מלח:

מוותר ברוטב ובקיפה ור' יהודה אוסר אמר רבי יהודה מעשה ואסר [ו]עלינו רבי טרפון [ז] בביצים שנתבשלו עמו אמרו לו כן הדבר א אימתי בזמן [ח] שיאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם אסור [ט] הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה [י] שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו בנותן טעם הרי זה אסור: גמ'

מוסר ברוטב. מרק: **וכקיפה.** מקפה עבה מתבלין פונדליר"ש בלע"ז: **שנתבשלו.** בתוכו בשביל רוטב שנכנס בגיגה ובשביל טעם בשר שהיה בבצים: **כן הדבר.** שאסור (ג) כשאמר בשר זה עלי שיש בקדירה לכשאמר כן כל מה שיש בקדירה שיש בו טעם בשר אסור: **שהנודר מן הדבר.** כגון שאמר בשר זה עלי ונתערב כו' אבל כי לא אמר בשר זה עלי אלא קונם בשר עלי דמשמע בשר ממש מותר ברוטב וכקיפה: אפילו בדבר שיש לו מתירין בנותן טעם והיינו דתנן במסכת חלה (פ"ג מ"י) הנותן שאור מעיסת חבירו לתוך עיסת האומה אם יש בה טעם דגן חייבת ואם לאו פטורה א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא במינו ושלא במינו בנותן טעם וטבל דבר שיש לו מתירים הוא ואפ"ה קתני שלא במינו בנותן טעם. וה"ג איתא בהדיא בירושלמי [דפירקין ה"ד] דגרסי' תמן זה הכלל היה ר' שמעון אומר משום ר' יהושע כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור אלא מין במינו במשהו ושלא במינו בנותן טעם וכל שאין לו מתירין כגון תרומה וכו' מין במינו ושלא במינו בנותן טעם הלין נדרי מה את עביד לון נדרי מתירין או כדבר שאין לו מתירין [מסתברא מעבדינן כדבר שיש לו מתירין] דתנינן תמן שהזקן עוקר הנדר מעיקרו וכו' והא מתניתא עבדא לון כדבר ד)[שיש] לו מתירין דתנינן שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם אסור תפתר במין בשאינו מינו [בדבר ה)שיש לו מתירין] והרי זה מפורש כמו שכתבנו. ולפיכך הקשו על הרב אלפס ז"ל שכתב בהלכותיו בפ' גיד הנשה בענין פת שאפאה עם הלבי בתנור דמאי דאמרינן דאסור לאכלה בכותח אף על גב דקי"ל דריחא לאו מילתא היא היינו טעמא משום דהוי דבר שיש לו מתירין דהא מצי למיכלה בהדי ביצרא ומשום הכי אפילו בחלב לא בטיל אלו דבריו ז"ל אלמא דסבירא ליה ז"ל דאפילו שלא במינו לא בטיל ואי אפשר כמו שכתבנו בראיות ברורות. ואמרו שאפשר שסמך הרב ז"ל על אותה שאמרו בפ' משילין (ביצה לט.) גבי האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה הרי היא כרגלי שתיהן ופרכינן ואמאי ליבטל מים ומלח לגבי עיסה ופרקה רב אשי משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין ואפי' בחלב לא בטיל והא מים ומלח לגבי עיסה מין בשאינו מינו הוא ואפי' הכי יהיב טעמא משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין אלמא אפי' שלא במינו לא בטיל ואי מהא לא אריא דשאני מים ומלח כיון דעיסה לא מתעבדא אלא בהו כמין במינו דמי מדע דאמרינן ברים שמעתא דהתם כי מקשינן וליבטל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא הרי שנתערב קב חטים שלו בעשרת קבין של חבירו יאכל הלה וחדי ואחיכו עליה ואמר רבי אושעיא דשפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטים בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ובטל חטים בחטים נמי לר' יהודה הוא דלא בטיל לרבנן בטל מדקאמר ר' אושעיא הכי ולא קאמר הא מים ומלח לגבי עיסה חטים ושעורים הוא שמע מינה לחטים בחטים איכא לדמוי לפי שאי אפשר לעיסה בלא מים ומלח אלו דברי הראשונים ז"ל. ולי נראין דברי הרב אלפסי ז"ל דכי תנן הכא דדבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטיל הני מילי כל שאסור עכשיו ועתיד להיות ניתר אחר זמן כנדרים משום דקא מינעיא לי כיון דלרבנן בכולהו איסורי מין במינו בטיל כמו בשאינו מינו מה לאו חכמים לחלק בדבר שיש לו מתירין בין מינו לשאינו מינו ומאיזה טעם וכך נראה לי בטעמו של דבר לחזיגא לרבנן ולר' יהודה דאיפלגו במין במינו אי בטיל או לא ואמרינן בפ' הקומץ רבה (מנחות כב.) דשניהם מקרא א' דרשו דכתיב [ויקרא כו] ולקח מדם הפר ומדם השעיר שאע"פ שדמו של פר מרובה קרי ליה דם השעיר אלמא לא בטיל וקסבר ר' יהודה דהיינו טעמא משום דמין במינו לא בטיל לפי שכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחליש ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו ומשום הכי סבירא ליה לר' יהודה בכולהו איסורי דמין במינו לא בטיל ורבנן לא משמע להו הכי דמכל מקום מין במינו דאיסור והיתר אין דומין זה לזה כיון דחד אסור וחד שרי שאין ראוי לילך אחר דמיונן בעצם אלא אחר חילוקן באיסור והיתר אלא היינו טעמא דדם הפר אינו מבטל דם השעיר משום דכיון דשניהן עולין כלומר שכשרים לזריקה אין מבטלין זה את זה דכי היכי דר' יהודה חזיל אחר דמיון העצם אזלו רבנן אחר דמיון ההיתר ולפיכך כל שחלוקין באיסור והיתר אפי' מין במינו בטיל דהוה ליה כמין בשאינו מינו ומשום הכי אמרינן דבדבר שיש לו מתירין נטו רבנן משום חומרא לדרבי יהודה דכיון שאין דבר זה חלוק מן ההיתר לגמרי באיסור והיתר שהרי אף הוא סופו להיות ניתר כמוהו אמרינן שאינו בטל במינו דאי הכי הוה דמו טובא חדא שהן שוין במין ועוד שאינן חלוקים לגמרי באיסור והיתר ומשום הכי לא בטיל אלא בשאינו מינו כדי שאותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו ישלים אותו שוה שיתוסף כאן משום דבר שיש לו מתירין לפי שהחילוק שבין המינין סיבת הביטול והשוה נותן שלא יהו בטלין הלכך כל שהוא אסור עכשיו ואינו חסר מן איסורו אלא שעתיד להיות ניתר לאחר זמן אותו חסרון של איסור כיון שהוא מועט ראוי הוא שישלימנו אותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו אבל כשיש לו עכשיו היתר כי ההיא דפ' משילין שאף מים ומלח מותרין עכשיו במקום שרגלי שתיהן שוין בה הרי נתקרב הרבה היתר של עיסה למים ומלח שאף עכשיו שניהן מותרין וכיון שהיתרן קרוב אי אפשר לחילוק שיש בין מינו לשאינו מינו שישלימנו דהא הש"ס לרבנן חילוק דהיתר ואיסור עדיף להו מחילוק דמינו ושאינו מינו דבהא הוא דפליגי עליה דר' יהודה הלכך דבר שהוא ניתר עכשיו כמים ומלח ראוי יותר שלא יתבטל לגבי עיסה אע"ג דהוי מין בשאינו מינו ממה שראוי שלא יתבטל דבר שהוא אסור עכשיו ועתיד להיות ניתר אחר זמן לגבי מין במינו ומש"ה נהי דמסקינן דדבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטל מפני שהוא אסור עכשיו אסיק רב אשי התם דמים ומלח שהן ניתרין עכשיו אינן בטלין לגבי עיסה אע"פ שהוא מין בשאינו מינו [והא] דאמרינן התם ברים שמעתא (לח.) [מ"ש] מחטים בחטים וחטים בשעורים הוייה בעלמא מינהו דלא סלקן דהא אחיכו עליה כדאיתא התם ולמסקנא לא סמיך עלייהו רב אשי כלל אלא אסקה[1] דכיון דהוי דבר שיש לו מתירין שאף עכשיו יש לו שעת היתר אפי' בשאינו מינו לא בטיל ופת שאפאה עם הלבי בתנור להא דמיא שאף עכשיו יש לה היתר לאכלה שלא בכותח הלכך בדין הוא דאפי' בשאינו מינו לא בטיל. ועוד דאפי' לא בעית למידק כולי האי זיל בתר טעמא הרי אתה רואה שכל שהוא מוסיף היתר החמירו בבטולו שמפני שעתיד להיות ניתר אמרו שלא יתבטל במינו וכיון שכן כל שהוא מוסיף עוד היתר שאף עכשיו יש לו שעת הכושר ראוי להחמיר בבטולו שלא יתבטל אפי' בשאינו מינו ומש"ה לא קשיא מסקנא דהכא דמסקינן דבר [שיש] לו מתירין בטל בשאינו מינו אמסקנא דפרק משילין דאסיק רב אשי דאפי' בשאינו מינו לא בטיל ולא לריכינן לתרוצי ולדחוקי כלל והיא דפת שאפאה עם הלבי בתנור להיא דפרק משילין דמיא ולא עוד אלא דעדיפא מינה משום דאיכא למימר כי מלינן לאחמורי אדבר שיש לו מתירין במינו לא מחמרינן עליה בשאינו מינו אבל בהיא דפת שאפאה עם הלבי בתנור דליכא לאחמורי עליה במינו דלא שייך כלל אי לא מחמרינן עליה בשאינו מינו ממלא שלא החמיר בו כלל ועלו דברי הרב אלפסי ז"ל נכונים בטעמם. כן נראה לי. עוד ראיתי שהקשו עליו מדאמרינן בסוף פרק הערל (יבמות פא.) גבי חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין לא תעלה וקא יהיב רב אשי טעמא התם משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' בחלב לא בטיל ואסיקנא התם דהא דרב אשי בדותא היא ולמאן אי לבהן מישרא שרי אי לישראל לעולם אסור אלא דהא דרב אשי בדותא היא אלמא לא מיקרי דבר שיש לו מתירין מאי דאסיר האידנא ולבתר זימנא שרי אבל האי פיתא בהדי בשרא לעולם שרי ואי בכותחא לעולם אסור ולא מיקרי דבר שיש לו מתירין כמסקנא דהתם. ומיתחזי לי דהא דפרכינן עליה מיהא ודאי בדותא היא דהתם הכי קאמרינן דכיון לישראל לעולם אסור למה נחמיר אבל ישראל מפני היתרו של כהן אינו נדין אבל פת שאפאה עם הלבי בתנור כיון שיש לו ולכל אדם היתר בה עכשיו ראוי להחמיר בבטולה ודבר פשוט הוא:

גמ'

מסורת הש"ס

ו) נסדר המשנה הגר"ר עלי, כ) [נ"ל שאמר], ג) [פי' הר"ן על סוף המשנה תמלא בע"כ], ד) ס"ל שאין, ה) [נ"ל שאין], ו) [לף לט.].

הגהות הב"ח

(ז) גמ' רבי טרפון ביצים כנ"ל ולות ב' נמחק: (ב) שם שאיני טועם: (ג) רש"י ד"ה כן הדבר שאסור הס"ד ואח"כ מ"ס שאמר בשר זה עלי לכשאמר כן כנ"ל ומיעות שיש בקדירה נמחק:

גליון הש"ם

בהר"ן ד"ה וקשיא להו בו' אלא אחר חילוקן באו"ה. עי' בהר"ן לקמן דף נט ע"ב ד"ה שאני בבי מעבר:

פירוש הרא"ש

מותר ברוטב ובקיפה. הייט דק דק בשר ורוטב הנקפה בשולי הקדירה דמשמע בשר דוקא מה שנקרא בשר: ר' יהודה אוסר. דסיון שיש בו טעם בשר אסור: איתתי בזמן שאמר בשר זה עלי. דסיון דאמר בשר זה שהיה עליה חתיכה דאיסורא ואסור בטעמו ובהנאתו אבל כשאמר קונם בשר עלי לא אסר עצמו אלא בדבר הנקרא בשר: מותר בתבשיל שיש בו טעם יין. כרבנן דרבי יהודה:

עין משפט נר מצוה

[1] א מיי' פ"ה מהל' מלכים הלכה יא סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רנח סעיף ט:

לעזי רש"י

פונדליר"ש [פונדרילי"ש]. שמרים, משקעים.

תוספות

אמר ר"י מעשה ואסר וכו'. פירוש דכי היכי דבשר שאני טועם אסור ברוטב ה"נ אם אמר שאני טועם אוכל וגנמרא נמי הכי הוא כי קא מיבעי ליה בשאני אוכל בשאני טועם דוקא או לאו דוקא וכן לענין אוכל שאני טועם: אמרו לו כן הדבר. שאסורין אפילו ביציס שנתבשלו עם הבשר ואימתי בזמן שאמר בשר זה עלי דמשמע היא ונעמה שהנודר מן הדבר שאמר בשר זה עלי וכו': הנודר ביין מותר בתבשיל. כרבנן דלר"י אסור: קונם יין זה וכו' אסור אם יש בו בנ"ט. וא"ת כי נמי אין בו בנ"ט דקונמות הוי לו מתירין כדאמרינן בשלהי פירקין דלקמן וי"ל דאומר דבר שיש לו מתירין אינו נוהג אלא במין במינו אבל במין בשאין מינו אפילו יש לו מתירין בטל בששים וכן משמע בשמעתין דבכלל (לקמן דף נח.):